

УДК 341.232:620.9

С.Д. БІЛОЦЬКИЙ, канд. юрид. наук,
 Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ, ЯК РЕГУЛЯТОР МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Ключові слова: екологічно орієнтована енергетика, принцип мирного вирішення спорів, Світова організація торгівлі, вирішення спорів в рамках СОТ

Розвиток науки завжди має відповідати аналогічному розвитку правового регулювання. Така ж ситуація спостерігається і в міжнародно-правовому регулюванні екологічно орієнтованої енергетики (далі – ЕОЕ). Довгий час це питання не мало достатнього об'єму регулювання, воно здійснювалося переважно в формі політичних резолюцій міжнародних організацій та рекомендаційних нормах міжнародних договорів («сприяти розвитку відновлюваної енергетики», «можливості видобутку енергії з морських хвиль» і т.п.). В першу чергу це було пов'язано з відсутністю значного відсотку первинної енергії, що видобувається з відновлюваних джерел енергії та інших видів ЕОЕ. Проте зараз ситуація змінюється, що пов'язано з збільшенням рівня участі різних видів ЕОЕ в міжнародному торговельному обігу. Ключовою міжнародною організацією в сфері регулювання міжнародної торгівлі є Світова організація торгівлі (далі – СОТ).

СОТ неодноразово ставала предметом досліджень українських і зарубіжних науковців, таких, як П. Гелахер, І.І. Дюмулен, І.В. Зенкін, І. Каввас, О.О. Мережко, С.Г. Осика, Д.В. Скринька і інші. Їхні дослідження фокусувалися навколо загальних аспектів існування СОТ, регулювання суперечок в рамках органів СОТ, застосуванні окремих угод системи

світової торгівлі при розв'язанні суперечок, розв'язання суперечок з окремих пов'язаних питань світової торгівлі і т.п. Звідси, метою нашого дослідження стане дослідження одного з аспектів міжнародної торгівлі, а саме розв'язання суперечок в рамках СОТ, пов'язаних з використанням ЕОЕ.

Загалом, для СОТ найбільш характерні побоювання з приводу співвідношення національних політик підтримки різних видів ЕОЕ (відновлюваних джерел енергії, енергоефективності) з вільною міжнародною торгівлею та зловживання в міжнародній торгівлі, що пов'язані з такими причинами:

- 1) можливість спотворення торгівлі енергетикою;
- 2) підвищена підтримка внутрішнього виробництва і відповідне скорочення імпорту;
- 3) наявність деяких елементів дискримінації;
- 4) регулювання всупереч із загальною тенденцією на відкриття електроенергетичного ринку [1].

Головною метою процедури врегулювання спорів в СОТ є не винесення «судового» рішення, і не відшкодування шкоди державі, що звернулася зі скаргою, а відновлення порушеного балансу прав та обов'язків [2, с.26]. Механізмом вирішення спорів в рамках СОТ став створений «Договореністю про правила і процедури, що регулюють розв'язання спорів» від 1994 р. Орган з розв'язання спорів (далі – ОРС) в СОТ. Можна вказати на фактичну наявність етапів в роботі ОРС: консультації (формально не є частиною діяльності ОРС, але повідомляться про запит на проведення консультацій), розгляд третейською групою (Panel), розгляд Апеляційним органом (на обох етапах рішення не приймають, а надають доповідь для схвалення ОРС) і ухвалення рішення ОРС [2, с.26–35].

В рамках СОТ спірними моментами в сфері ЕОЕ стала колізія екологічних цілей (наприклад, скорочення впливу на навколишнє середовище виробництва електроенергії) і цілей промислової політики (субсидування внутрішнього виробництва енергії з відновлюваних джерел).

Питання, пов'язані із захистом інтересів держав в рамках міжнародної торгівлі, пов'язані з використанням ЕОЕ, стали предметом зацікавленості ОРС лише останнім часом. Довгий час дослідники очікували, що предметом спорів мав стати протекціонізм держав, пов'язаних з змінами клімату [3].

Зокрема, першим став спір між США і Китаєм (справа DS419) [4] ініційований в грудні 2010 р., стосовно китайської програми допомоги внутрішнім виробникам двигунів для вітряних станцій, спір між Японією і Канадою (справа DS412) [5] ініційований в вересні 2010 р., з приводу канадської підтримки місцевих виробників сонячних станцій фотогальванічної групи та спір з того ж приводу між ЄС і Канадою (справа DS426) [6] ініційований в серпні 2011 р.

Ці спори, з одного боку, ніби між зовсім різними країнами, є частиною одного питання, що до цього довгий час вважалося потенційно конфліктним [7, с.110; 8, с.107; 9; 10, с.479–500], а з іншого є предметом для координації та узгодження заходів з збереження клімату стосовно вимог СОТ. Відомо, що правила СОТ передбачають суттєві виключення з застосування застережних заходів, коли мова йде про захист навколишнього середовища, але чи вони застосовні до програм підтримки розвитку відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ), залежить від індивідуальної підготовки і реалізації кожного з таких заходів.

Американська скарга DS419, розпочалася з петиції Профспілки сталеливарників США (USW) яка ґрунтувалася на положенні про «заборонені субсидії» згідно ст.3.1(b) Угоди СОТ з субсидій і компенсаційних заходів (SCM) [11]. У той же час петиція USW мала більш широкі претензії до програми чистих технологій Китаю висуваючи претензії не лише щодо «заборонених субсидій» в ст.3.1(b) SCM, але й щодо субсидій, що «застосовані на практиці» («actionable») згідно статті 5 і 6 SCM, також дискримінації проти імпортованих товарів згідно ст.ІІІ:4 Генеральної угоди по тарифам і торгівлі 1994 р. (ГАТТ) та п.3 (а) Протоколу Китаю при вступі до СОТ [12–13].

Як бачимо, в підсумку запит США про консультації був набагато вужчий за вимогами. Він був сфокусований на оскарженні програми уряду Китаю по субсидуванню частин вітряних станцій вироблених виключно всередині Китаю, що тому порушує ст.3.1(b) SCM.

Важливим є те, що в Рамковій конвенції ООН про зміни клімату 1992 р., зазначено, що «заходи вжиті, з метою боротьби зі зміною клімату, включаючи односторонні заходи, не повинні служити засобом довільної або необґрунтованої дискримінації або прихованого обмеження міжнародної торгівлі» (ст.3 п.5) [14].

Цей спір є частиною більшого питання і на практиці зачіпає кілька додаткових аспектів. 1. І Китай і США є сторонами Конвенції ООН 1992 р., що закликає до скорочення викидів парникових газів в атмосферу. Одним з шляхів для цього є використання не вуглецевих технологій виробництва енергії. Звідси випливає: 2. Китай, розуміючи потребу скоротити свою залежність, як економіки, що зростає швидкими темпами від експорту енергоносіїв і бажаючи одночасно скоротити викиди CO₂, почав розвивати відновлювану енергетику, що вимагало експорту відповідних іноземних технологій і інвестицій, причому певний відсоток компонентів вироблявся всередині країни [15, с.95]. 3. Є спроба США вийти з рецесії шляхом збільшення «зелених робочих місць» на яких виробляють сонячні батареї, вітрові двигуни і подібну техніку для відновлюваної енергетики. Відповідно спір DS419 є частиною не лише конкретної проблеми субсидування, але й торкається більш широкої проблеми, що торкається світової економіки на перспективу.

На думку Р. Хоуса, спір DS419 може наптовхнути Організацію з врегулювання спорів СОТ і її Апеляційний Орган розглянути кілька питань, які вдавалося ігнорувати раніше. Наприклад, чи є «загальні виключення з дискримінаційних заходів» за ст. XX ГАТТ такими на які можна посилатися як захист проти скарг, що ґрунтуються на порушенні SCM, яка своєю чергою не містить таких

норм. І якщо так, то чи можна виправдовувати ними національні дії на захист оточуючого середовища і збереження вичерпних природних ресурсів (ст. XX п. g) [16].

В справі *China-Audiovisuals* в 2009 р. [17], Апеляційний орган вирішив, що захист, щодо виключень встановлених на основі ст. XX ГАТТ може виправдовувати відхилення від певного пункту протоколу про вступ у СОТ навіть за відсутності прямого посилання на ст. XX ГАТТ, бо там було зазначено про «відповідність угодам СОТ» (п. 233). Крім того, Маракешська угода про заснування СОТ встановила, що багатосторонні угоди з додатків 1–4 є невід'ємними частинами угоди (в т.ч. і ГАТТ) (ст. II:2-3), а отже мають застосовуватися спільно і відповідно одна може застосовуватися щодо іншої, причому в доктрині існує думка, що Угода SCM є *lex specialis* до ГАТТ [18]. Те ж саме було підтверджено Апеляційним органом у справі *Korea-Dairy*, що «угода СОТ – «єдина угода», і тому всі обов'язки СОТ є сукупними, і учасники СОТ мають виконувати їх одночасно» [19, с. 21].

В підсумку вирішуючи справу DS419, трибунал буде змушений розглянути проблему вірогідно спотворюючих торгівлю субсидій на чисті технології в рамках більш широкого питання нерівномірної глобальної енергетичної торгівельної гойдалки, де втручання урядів до цього вже схилили її від відновлюваних джерел енергії на користь викопного палива. В підсумку рішення за спором зможе створити передумови до нових правил гри щодо субсидій для відновлюваних джерел енергії, не лише зачіпаючи США та Китай, а і більшу частину світу.

Спір США з Китаєм поки перебуває на стадії консультацій. З січня 2011 р. до консультацій просять приєднатися ЄС та Японія.

Японія в своїй скарзі DS412 стверджувала, що канадський провінційний (Онтаріо) закон про природозберігаючу відновлювану енергетику (програма FIT) 2009 р. порушує ключові положення ГАТТ, Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи (TRIMs) і SCM [5]. Загалом програми підтримки відновлюваної

енергетики типу FIT (feed-in tariff) існують окрім Канади в Німеччині і Великобританії. Вони характеризуються трьома ключовими особливостями: гарантовані закупівельні ціни електроенергії, гарантований доступ до розподільчої мережі і довгострокові контракти. Оскаржуваний закон було розроблено в Онтаріо у 2009 р. на додаток до загальноканадської програми FIT, щоб гарантувати, що до 60 % всіх заходів з вироблення відновлюваної енергії мають вироблятися місцевими виробниками за рахунок використання місцевої робочої сили і технологій [20]. Саме цей момент і підлягає оскарженню, оскільки ставить в несприятливе становище іноземних виробників.

Питання справи DS412, хоч і подібні до DS419, мають все ж різні наслідки для таких країн, як США, де вища влада, як і її канадські колеги час від часу поєднує відновлювану енергетику з програмами «зелених робочих місць» заради виходу з економічної кризи.

Японія висуває три вимоги.

1. Ґрунтуючись на ст. III.4 ГАТТ, що забороняє дискримінацію між імпортованими товарами і «аналогічними товарами національного походження» щодо законів, правил і вимог, що стосуються їхнього внутрішнього «продажу, покупки, купівлі, транспортування, розподілу чи використання» [12]. Відповідно, імпортовані товари мають отримати режим обігу «не менш сприятливий» ніж наданий товарам виробленим всередині країни. Цей принцип здавна відомий в прецедентній практиці права СОТ як «національний режим», і можна було від початку зрозуміти, що вимоги до національного походження, переробки або використання обладнання для ВДЕ і генеруючих потужностей, що поставляються з Онтаріо в певних кількостях чи пропорціях, застосовуються таким чином, щоб забезпечувати захист виробництва такого обладнання в Онтаріо від іноземного (згідно програми FIT), якою порушує обов'язки Канади по відношенню до ГАТТ і суперечить принципам статті III.1 ГАТТ.

2. Японія стверджує, що закон Онтаріо порушує ст. 2.1 Угоди TRIMs [21], яка вимагає,

щоб будь-який ТРИМ, який застосовується, в нашому випадку Канадою, має бути сумісним з положеннями ст.ІІІ ГАТТ. В Додатку до TRIMs міститься ілюстрований перелік таких заборонених заходів по ст.ІІІ (4) ГАТТ, що включає в себе «купівлю або використання підприємством продукції вітчизняного походження чи з будь-якого вітчизняного джерела... або обсягом чи вартістю продукції, або часткою, що вироблена на місці...» (п. а). Якщо Орган з вирішення спорів СОТ знайде, що вимоги закону Онтаріо дійсно відповідають цим умовам, вони мають бути скасовані.

3. Японія вказує на порушення в програмі FIT ст.3.1 (b) Угоди SCM, де до заборонених субсидій віднесені «субсидії... на використання вітчизняних товарів на перевагу від імпортерів». Якщо Японія зможе довести, що сприятливі тарифні ставки в законі Онтаріо спрямовані на активізацію виробників, що залежать від використання устаткування з генеруючих потужностей відновлюваних джерел енергії, що виробляються в Онтаріо, на протиположний такому ж обладнанню, що ввозиться з таких країн, як Японія.

Головне питання полягає в тому чи згідно Угоди SCM програма FIT є незаконною субсидією, і якщо так, то на якій території. В праві СОТ є ясно висловлені критерії того, що складає а) субсидію і б) коли такі субсидії незаконні. В той же час, не дивлячись на ці чіткі критерії, немає відповіді чи є програма FIT субсидією. Скоріше юридична оцінка проблеми залежить від фактичної розробки та реалізації програми FIT.

Почнемо з визначення субсидій згідно ст.1 Угоди SCM. Вона зазначає, що субсидія існує, якщо є «фінансове сприяння уряду або будь-якого державного органу». Надалі визначає, що є «фінансовим сприянням», включаючи (i) «пряме переведення грошових коштів», (ii) «відмову від доходів, що належать уряду», (iii) «уряд надає товари та послуги... або закуповує товари», (iv) як альтернатива, ті ж функції за дорученням уряду виконує приватна установа. У випадку програми FIT її можна розглядати як варіант (iii), оскільки

фактично уряд надає гарантії викупу певної кількості електроенергії. Останнім елементом є отримання вигод (з справи про «Цивільну авіацію» (DS70)). Є кілька варіантів виконання урядом своїх обов'язків за програмою FIT, які фактично виступлять порушенням Угоди SCM: уряд напряму використовує державні кошти; уряд найме приватну компанію, але надасть їй державне фінансування; уряд направить приватну компанію, для якої скасує певні збори.

Різниця між публічними і приватними організаціями є важливою для подальшого розгляду з урахуванням того, що кожна з країн де є програми FIT (Канада, Німеччина, Великобританія) здійснюють їх по іншому. В частині з них електроенергетичний сектор є державним або регулюється державними підприємствами. В інших держава своїм рішенням змушує операторів приватних компаній купувати енергію вироблену з відновлюваних джерел за мінімальною ціною, перерозподіляючи витрати між оператором мереж і кінцевими споживачами.

Крім того, останнім часом в рамках СОТ змінено погляди на розуміння державного органу. Так, раніше встановлювалося, що юридична особа є державним органом, якщо нею керує уряд або інша державна установа. В нещодавно ухваленому рішенні Апеляційного органу в справі *US-AD/CVD* встановлено, що треба більше ніж просто контроль, треба, щоб юридична особа «володіла, здійснювала або була наділена урядовою владою», тоді її будуть розглядати, як державний орган. Відповідно ситуація ускладнюється, оскільки треба враховувати правову систему країни і її засоби державного урядування. Зокрема, хоч енергетичний ринок Онтаріо було відкрито для іноземних компаній, його продовжує регулювати держава.

Проте, навіть якщо дії уряду визнають субсидіями, це не значить, що вони однозначно незаконні. Угода SCM фактично розрізняє заборонені субсидії і застосовані на практиці субсидії. Якщо буде визначено, що субсидія заборонена її треба буде відразу відкликати.

Якщо буде встановлено, що субсидія здійснює «несприятливі наслідки» на енергетичний ринок, то треба буде вжити заходів для усунення несприятливих наслідків [22, с.32].

При розслідуванні відповідності субсидій вимогам СОТ буде застосована ст.14 Угоди SCM, яка як найважливіший її елемент визначає отримання вигоди. Крім того, для субсидій, що дають підстави для вживання заходів важливим моментом є їхній несприятливий ефект в рамках статей 5 і 6 Угоди SCM, що виникає за таких умов: а) шкода національній промисловості іншого члена; б) анулювання або погіршення переваг, що їх мають інші учасники СОТ; в) завдання шкоди інтересам іншого учасника. Також субсидії мають відповідати стандартам малозначності (*de minimis*) в сенсі статей 15.4 і 11.9 Угоди SCM, що значить, що субсидія, яка становить менше одного відсотка вартості одиниці експортованої продукції, не підлягає розслідуванню. Для країн, що розвиваються, цей рівень складає до 4 %.

Треба вказати, що за своєю суттю програма ФІТ відрізняється від класичних прикладів субсидій, таких як кредитні доручення вище стандартів ринку, науково-дослідницьких фондів і прямих інвестицій. По суті програму можна розглядати як фінансовий внесок в формі «урядової закупівлі товарів», зважаючи що вона є гарантією закупівлі електроенергії, що розглядається як благо (*good*) в Гармонізованій системі номенклатур ГАТТ [23]. В той же час передача електроенергії, її розподілення і пов'язані послуги є послугами в сенсі правил ГАТТ [24, с.218].

В якості третіх сторін до консультацій приєдналися США, як головний імпортер канадської відновленої енергії та ЄС. До жовтня 2011 р. на рівні консультацій справу DS412 вирішити не вдалося, тому 6.10.2011 р. було створено третейську групу СОТ, в роботі якої в якості третіх сторін бере участь група інших країн.

Скарга ЄС проти Канади DS426 є аналогічною за суттю та вимогами скарги Японії DS412, після етапу консультацій, до якого як

треті сторони приєдналися Японія та США в січні 2012 р. ЄС запропонував створення третейської групи, яка і була створена ОРС 20.01.2012 р.

Пройде ще значний проміжок часу перш ніж справи DS419, DS412 і DS426 пройдуть весь шлях врегулювання спорів в ВТО. Зараз доволі важко казати про їхній довгостроковий вплив на екологічно чисту енергію, не кажучи вже про право міжнародної торгівлі. Але сам факт ініціювання таких спорів каже про бажання держав щодо створення певних правил, що регулюють торгівлю товарами, які використовують у відновлюваній енергетиці. Викликає певне нерозуміння, чому об'єктом скарг стали державні субсидії саме в сфері відновлюваної енергетики, а не запроваджене в практиці багатьох держав субсидування продажу та видобутку вуглецевої сировини та виробів.

Таким чином, варто зазначити, що одним з засобів для розв'язання суперечок з приводу відновлюваних джерел енергії є СОТ. Наразі в органах СОТ знаходиться кілька справ пов'язаних з незаконною, на думку однієї з сторін, державною підтримкою ВДЕ. Взагалі, врегулювання спорів в СОТ є частиною більшої проблеми – надання державами субсидій взагалі і дозволеного рівня підтримки в зв'язку з потребами захисту навколишнього середовища. Багато в чому саме від вирішення цих спорів можна буде зрозуміти напрями розвитку заходів з екологічних міркувань в сфері міжнародної торгівлі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dickel R. Trade Issues in Renewable Energy Policies / R. Dickel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/Conferences/2004_Nov/Dickel.pdf.
2. Смбалян А. С. Международные торговые споры в ГАТТ/ВТО: Избранные решения (1952–2005 гг.) / А. С. Смбалян. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 344 с.
3. Firger D. Climate Change and the WTO: Expected Battlegrounds, Surprising Battles /

- D. Firger [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.law.columbia.edu/null/download?&exclusive=filemgr.download&file_id=60944.
4. WTO. Dispute Settlement: Dispute DS419. China – Measures concerning wind power equipment [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds419_e.htm.
5. WTO. Dispute Settlement: Dispute DS412. Canada – Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds412_e.htm.
6. WTO. Dispute Settlement: Dispute DS426. Canada – Measures Relating to the Feed-in Tariff Program [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds426_e.htm.
7. Lockwood B. Carbonmotivated Border Tax Adjustments: Old Wine in Green Bottles? / B. Lockwood, J. Whalley // *The World Economy*. – Vol. 33. – 2010. – P. 810–819.
8. Khrebtukova A. Using National Border Climate Adjustment Schemes to Facilitate Global Greenhouse Gas Management in Industrial Production / A. Khrebtukova // *Washington and Lee Journal of Energy, Climate, and the Environment*. – Vol. 1. – 2010. – P. 95–162.
9. Subramanian A. et al. Reconciling Climate Change and Trade Policy / A. Subramanian // *Peterson Institute For International Economics Working Paper*. – 2009. – № 9–15 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ideas.repec.org/p/iie/wpaper/wp09-15.html>.
10. Pitschas C. GATT/WTO Rules for Border Tax Adjustment and the Proposed European Directive Introducing a Tax on Carbon Dioxide Emissions and Energy / C. Pitschas // *Georgia Journal of International and Comparative Law*. – Vol. 24. – 1995. – P. 479–500.
11. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, April 15, 1994, Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 1A // UNTS. – Vol. 14. – P. 1867.
12. General Agreement on Tariffs and Trade 1994, April 15, 1994, Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 1A // UNTS. – Vol. 14. – P. 187.
13. Accession of the People's Republic of China – Decision of Nov. 10, 2001 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm.
14. Рамочная Конвенция Организации Объединенных Наций об изменении климата (1992 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/convru.pdf>.
15. Thomas M. Hout and Pankaj Ghemawat, *China vs. The World: Whose Technology Is It?* / M. Thomas // *Harvard Business Review*. – Dec. 2010. – P. 90–101.
16. Columbia Law School. Conferences and Events. Forum on the Future of Indian Point. March 1, 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.law.columbia.edu/centers/climatechange/conferences>.
17. WTO. Dispute Settlement: Dispute DS363. China – Measures Affecting Trading Rights and Distribution Services for Certain Publications and Audiovisual Entertainment Products [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds363_e.htm.
18. Kuijper P.J. Conflicting Rules and Clashing Courts / P. J. Kuijper // *ICTSD Dispute Settlement Programme, Series Issue Paper № 10*. (ICTSD, Geneva, 2010).
19. WTO. Dispute Settlement: Dispute DS98. WT/DS98/AB/R. Korea – Definitive Safeguard Measure on Imports of Certain Dairy Products - AB-1999-8 - Report of the Appellate Body [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://docsonline.wto.org/GEN_highLightParent.asp?qu=%28%40meta%5FSymbol+WT%FCDS98%FC%2A%29&doc=D%3A%2FDDFDOCUMENTS%2FT%2FWT%2FDS%2F98ABR%2EDOC%2EHTM&curdoc=16&popTitle=WT%2FDS98%2FAB%2FR.
20. Feed-In Tariff Program Rules, Version 1.3.2, 29 October, 2010, Section 6.4(a), (henceforth FIT Rules).
21. Agreement on Trade-Related Investment Measures, April 15, 1994, Marrakesh Agreement

Establishing the World Trade Organization, Annex 1A // 1868 UNTS 186.

22. Wilke M. Feed-in Tarrifs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review / M. Wilke // Issue Paper – № 4. Preliminary Version, July 2011. – 32 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ictsd.org/downloads/2011/11/feed-in-tariffs-for-renewable-energy-and-wto-subsidy-rules.pdf>.

23. Cottier T. et al. Energy in WTO law and Policy / T. Cottier et al. // NCCR Trade

Regulation, Working Paper 2009/25, (World Trade Institute, Bern, 2009). – 25 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr10_7may10_e.pdf.

24. Voigt C. Sustainable Development as a Principle of International Law. Resolving Conflicts Between Climate Measures and WTO law / C. Voigt. – Leiden-Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2009. – 426 p.

Білоцький С. Д. Світова організація торгівлі, як регулятор міжнародної торгівлі в сфері екологічно орієнтованої енергетики / С. Д. Білоцький // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 96–102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12bcdeoe.pdf>

Розглянуто проблему діяльності Світової організації торгівлі, пов'язану з міжнародною торгівлею в сфері екологічно орієнтованої енергетики. Зокрема, розглянуто процедуру врегулювання спорів між США і Китаєм, Японією і Канадою та ЄС і Канадою що порушені протягом 2010–2011 р. Виявлено спільне в цих спорах та їхній можливий вплив на прийняття рішень в рамках СОТ та на розвиток екологічно орієнтованої енергетики в рамках міжнародного права.

Билоцкий С.Д. Мировая организация торговли, как регулятор международной торговли в сфере экологически ориентированной энергетики

Рассмотрены проблемы деятельности ВТО, связанные с международной торговлей в сфере экологически ориентированной энергетики. В частности, рассмотрены процедура урегулирования споров между США и Китаем, Японией и Канадой и ЕС и Канадой возбужденные в течение 2010–2011 г. Обнаружено общее в этих спорах и их возможное влияние на принятие решений в рамках ВТО и на развитие экологически ориентированной энергетики в рамках международного права.

Bilotckiy S.D. World Architecture of Trade, As a World Trade Control in an Orb of Ecologically Oriented Power Engineering

To the problems of the WTO related to international trade in the field of environmentally oriented energy is devoted. In regard to this procedure for the settlement of disputes between the U.S. and China, Japan and Canada and the EU and Canada that rose during 2010–2011 was found in common in these disputes and their potential impact on decision-making in the WTO and the development of environmentally oriented energy under international law.